

Ai Mi

Onder de meidoorn

Leesfragment

Vertaald uit het Chinees door
Ige Vanwalle en Katrien Coupez

PROLOOG

Onder de meidoorn is gebaseerd op het dagboek van Jing Qiu, de hoofdpersoon van deze roman. Het verhaal speelt zich af begin jaren zeventig, tijdens de Culturele Revolutie (1966-1976) in China. Jing Qiu's vader werd 'een nakomeling van de klasse van de landheren' genoemd en haar moeder 'een dochter van de contrarevolutie van voor de Bevrijding (1949)'. Ze werden allebei publiekelijk bekritiseerd en aangeklaagd. Jing Qiu werd beschouwd als 'hervormbaar': ze kon het voordeel genieten van het principe 'niet enkel afkomst is belangrijk'.

Omdat Jing Qiu een goede leerlinge was, werd ze in de vroege lente van 1974 door haar school geselecteerd om mee te werken aan een project dat de uitgave van nieuw schoolmateriaal tot doel had. Daarvoor moest ze bij een arme boerenfamilie in het dorp Xicunping gaan inwonen. Het was de bedoeling dat ze daar de plaatselijke bevolking zou interviewen en zo veel mogelijk over de geschiedenis van de mensen, het dorp en de omgeving te weten zou komen. Deze verhalen zouden verwerkt worden tot lesmateriaal voor de leerlingen van de nummer acht middelbare school van de stad K.

De ambitie van de school reikte echter verder dan dat. De school beoogde dat het verbeterde lesmateriaal gebruikt zou worden op alle middelbare scholen van de stad K. En als het positief onthaald werd, zou de hele provincie L en zelfs het hele land dit lesmateriaal kunnen gebruiken. Op die manier zou de nummer acht middelbare school van de stad K een historische bijdrage kunnen leveren aan het onderwijs van China.

Dat lijkt in de huidige tijd misschien vreemd, maar destijds achtte men het noodzakelijk om het onderwijs te hervormen. Het schoolmateriaal van vóór de Culturele Revolutie beschouwde men

als een product van het feodalisme en kapitalisme, en men vond het bovendien revisionistisch. Voorzitter Mao heeft dit probleem ooit als volgt beschreven: ‘Al veel te lang werd het onderwijs door geleerden, generaals, ministers, keizers en courtesanes gedomineerd.’

Aan het begin van de Culturele Revolutie werden de schoolboeken verschillende keren aangepast; de voortdurende politieke en maatschappelijke veranderingen in die tijd waren eigenlijk niet bij te houden. Om een voorbeeld te geven: eerst bewierookte men nog ‘De veldslag van vicevoorzitter Lin Biao bij de Pas van Pingxingguan’ en werd zijn moed bezongen, nadien viel hij in ongenade en stortte zijn privévliegtuig neer in Öndörkhaan. Deze gebeurtenis alleen al zorgde ervoor dat bepaald lesmateriaal opnieuw moest worden aangepast. Dat de leerlingen zelf het schoolmateriaal herschreven was een van de ijkpunten van de onderwijshervorming: ‘door het volk voor het volk’. Men stelde geen vertrouwen in mensen die door hun maatschappelijke status te ver afstonden van het werkelijke leven. Op deze manier wilde men echt vernieuwing brengen.

Samen met Jing Qiu werden nog twee andere meisjes en een jongen met schrijftalent uitgekozen om deze opdracht uit te voeren. Hun groep werd ‘Het Team voor Onderwijshervorming van de nummer acht middelbare school van de stad K’ genoemd en werd geleid door meester Deng van het Arbeiders Propagandateam.

Op een vroege lenteochtend werden ze met de bus van de stad K naar de provinciehoofdstad gebracht en van daar gingen ze vervolgens de bergen in, naar het dorp Xicunping. Het dorp was enkel te voet bereikbaar en een kleine vijf kilometer lopen vanaf de provinciehoofdstad. Meester Zhao, het dorpshef van Xicunping, was hun gids.

Ze lieten de provinciehoofdstad achter zich en trokken te voet de bergen in. Het waren geen hoge bergen, maar door hun zware bagage zweetten ze enorm. Uiteindelijk nam Zhao, het dorpshoofd van het dorp Xicunping waar ze zouden verblijven, steeds meer bagage over. Twee van de drie meisjes hadden het al opgegeven hun rugzak zelf te dragen, en zelfs met alleen wat toiletgerei in hun handen waren ze nog buiten adem.

Jing Qiu was vastbesloten te bewijzen dat ze geen hulp nodig had. Hoewel ze uitgeput was, bleef ze koppig zelf haar rugzak dragen. Volgens haar kon je als mens alleen maar slagen door langdurige ontbering en keihard werken. Haar ouders werden allebei publiekelijk bekritiseerd en aangeklaagd vanwege hun sociale en familiale afkomst en ze was zich ervan bewust dat ze veel kon goedmaken door hoge prestaties te leveren. Ze toonde nadrukkelijk dat ze niet bang was voor ontberingen of de dood, en zorgde ervoor dat ze tijdens de tocht nooit achterop raakte.

Zhao merkte op dat iedereen er uitgeput uitzag en sprak hen moed in: 'Het is niet ver meer en als we bij de meidoorn zijn, zullen we even rusten.' De meidoorn en het vooruitzicht van een rustpauze gaf iedereen nieuwe moed om vol te houden en door te lopen.

Toen Jing Qiu het woord 'meidoorn' hoorde, dacht ze ook aan het Russische lied *De meidoorn*. Ze had het lied geleerd van een studente Russisch aan de Universiteit L die naar de nummer acht middelbare school van de stad K was gestuurd om er tijdelijk les te geven.

Deze zesentwintigjarige Liu Ying werd voor de klas van Jing Qiu geplaatst. Ze was lang en goed verzorgd, had een bleke huid en een

mooi gezicht. Ze had een hoge, rechte neusbrug en als haar ogen een beetje dieper hadden gelegen had ze zo voor een westerse door kunnen gaan. De ogen van Liu Ying waren heel groot en wat nog het meest opviel waren haar oogleden, die niet uit één maar uit twee lagen bestonden, wat bij de meisjes van haar klas jaloezie opwekte.

De vader van Liu Ying was hoofd geweest van de tweede artillerie-eenheid. Nadat Lin Biao in ongenade viel, werd haar vader echter ontslagen en in die periode kende het gezin veel armoede. Toen Deng Xiaoping op het toneel verscheen, werd haar vader in ere hersteld en Liu Ying werd in de stad aan de Universiteit L tewerkgesteld. Waarom zij voor Russisch had gekozen was niet duidelijk, want in die tijd was het Russisch al helemaal niet meer populair.

In de beginperiode van de Bevrijding kende de studie Russisch aan de universiteit een hoogtepunt. Heel wat leraren Engels begonnen ineens Russisch te doceren. Later, door het geschil tussen China en Rusland, noemde China de Sovjet-Unie ‘revisionistisch’. Veel van de leraren die eerder waren overgestapt op Russisch gingen nu weer Engels doceren.

Omdat Liu Yings vader een man van aanzien was, werd ze naar de nummer acht middelbare school gestuurd, die hoog stond aangeschreven. Liu Ying ontwikkelde al gauw een zwak voor Jing Qiu, en als ze tijd had zocht ze haar op. Liu Ying leerde haar een paar Russische liedjes zoals *De meidoorn*. In die tijd kon dat alleen in het geheim, omdat alles wat in verband stond met Rusland taboe was. Bovendien werd liefde, en wat daarmee te maken had, tijdens de Culturele Revolutie beschouwd als een slechte invloed, ‘corrupt en behorend tot de kapitalistische klasse’.

Het lied *De meidoorn* werd in die tijd niet alleen als ‘obsceen’ beoordeeld, maar ook als ‘decadent en waardeloos’. Het lied verhaalde de liefde van twee jongemannen voor één en hetzelfde meisje. Zij weet op haar beurt niet wie ze moet kiezen en vraagt daarom raad aan de meidoorn. Op het einde van het lied zingt ze:

‘Lieve meidoorn, de witte bloemen aan je takken bloeien.

Geliefde meidoorn, waarom ben je zo bezorgd?’

Wie is de moedigste, de liefste, vertel het mij.

Geliefde meidoorn, als je blijft, vertel het mij.'

Liu Yings stem was geoefend in het zingen van westerse melodieën. Ze noemde het zelf 'Italiaans belcanto', een stijl die paste bij het meidoornlied. Op zondag kwamen ze steevast samen bij Jing Qiu thuis om te musiceren. Jing Qiu begeleidde Liu Ying op de accordeon, terwijl zij met veel overgave zong. *De meidoorn* was het lievelingslied van Liu Ying. Jing Qiu kwam echter nooit te weten of Liu Ying het gewoon een mooi lied vond of dat ze zelf op twee personen tegelijk verliefd was en niet kon kiezen.

Toen Jing Qiu dorpshoofd Zhao over 'de meidoorn' hoorde spreken was ze heel verbaasd. Even dacht ze dat hij het lied bedoelde, maar al snel begreep ze dat het over een echte boom ging, en dat hij de boom tot het rustpunt maakte waar iedereen van het team naar uitkeek.

Jing Qiu's rugzak woog zwaar en het was heet. Haar rug was kletsnat van het zweet. De dunne koordjes van het tasje met toiletbenodigdheden sneden in de huid van haar handpalmen, ze wisselde steeds van hand om de pijn een beetje te verlichten.

Net op het moment dat ze dacht dat ze niet meer kon, hoorde ze Zhao zeggen: 'We zijn bij de meidoorn, we gaan even rusten.'

Het was alsof ze ter dood veroordeelden waren die hoorden dat ze amnestie kregen. Iedereen liet zich luid zuchtend op de grond zakken, zonder zelfs maar de moeite te nemen hun rugzak af te doen.

Toen ze wat uitgerust waren, vroeg een van hen: 'Waar is de meidoorn?'

'Daar.' Zhao wees naar een grote boom niet ver bij hen vandaan.

Jing Qiu zag een zes à zeven meter hoge boom, maar vond er niets bijzonder aan. Ze zag geen bloeiende witte bloemen en door de kou was er zelfs nog amper groen te zien. Jing Qiu was teleurgesteld; het beeld dat ze had van de meidoorn uit het lied was veel poëtischer.

Telkens als ze het lied hoorde, zag ze het volgende tafereel voor zich: twee knappe jongemannen die onder de meidoorn staan te wachten op het meisje van wie ze houden. Het meisje, gekleed in

een jurk in Russische stijl, komt langzaam uit de schemering tevoorschijn, maar blijft staan op een plaats waar de twee mannen haar nog net niet kunnen zien. Dan vraagt ze vol twijfel aan de meidoorn wie ze moet kiezen.

Jing Qiu vroeg nieuwsgierig: ‘Bloeien aan deze boom witte bloemen?’

Deze vraag leek iets wakker te maken bij Zhao, hij begon enthousiast te vertellen: ‘Ooit bloeiden aan deze boom witte bloemen maar tijdens de oorlog met Japan werden vele jongemannen door de Japanners onder deze boom geëxecuteerd. Hun bloed drong diep in de grond. Vanaf het moment dat de eerste held het leven liet, begon de kleur van de bloemen te veranderen en langzaam werden ze almaar roder. Nu bloeien er alleen nog maar rode bloemen aan deze boom.’

Ze luisterden stil naar zijn verhaal. Meester Deng herinnerde zijn leerlingen eraan dat ze dit zeker moesten opschrijven. De studenten pakten snel hun schrift en pen en schreven het verhaal op.

Als een wijs man vertelde Zhao zonder pauzes verder, hij genoot er zichtbaar van dat de studenten zijn woorden noteerden. Toen hij klaar was met het verhaal over de heldenboom en over de invloed van de oorlog met Japan op de inwoners van het dorp Xicunping, zette de groep zijn tocht weer voort.

Hoewel ze de meidoorn al ver achter zich hadden gelaten, keek Jing Qiu af en toe nog eens om. Ze had het gevoel dat ze iemand onder de boom zag staan, geen soldaat, maar een knappe jongeman. Ze dwong zichzelf haar kleinburgerlijke gedachten van zich af te zetten en probeerde zich te concentreren op haar opdracht: leren van de boeren en een schoolboek schrijven.

Het verhaal van de meidoorn moest zeker in het boek worden opgenomen, maar wat was een passende titel? ‘De met bloed bevleekte meidoorn’? Of was dat te gruwelijk? Of ‘De meidoorn met de rode bloemen’ of simpelweg ‘De rode meidoorn’?

Jing Qiu was niet uitgerust. De rustpauze had te kort geduurd en de rugzak was loodzwaar. Tijdens de rust was ze vergeten hoeveel pijn ze had gehad tijdens de tocht en die pijn voelde ze nu opnieuw. Niemand van de groep durfde echter te laten blijken dat hij uitgeput was. Dat zou beschouwd worden als kleinburgerlijk gedrag. Beschuldigd worden van kleinburgerlijkheid was het ergste wat Jing Qiu zich kon voorstellen. Al bij haar geboorte was het fout gelopen. Ze was geboren in een gezin met een verdachte maatschappelijke en familiale achtergrond. Als ze zich niet gedroeg als een gedegen proletariër, dan zou ze zichzelf nog meer onderscheiden van de anderen. De Partij had hierover een visie: 'Je kiest niet zelf waar je geboren wordt, maar je bepaalt wel zelf het pad dat je volgt'. Jing Qiu begreep hieruit dat ze extra moest opletten met wat ze deed en zei, meer dan iemand met een goede familiale achtergrond. Haar woorden én haar daden moesten het proletarische gedachtegoed onbetwistbaar weerspiegelen.

Maar pijn en vermoeidheid verdwijnen niet als je er niet over spreekt. Jing Qiu concentreerde zich, zodat ze het gewicht op haar rug en de snijdende pijn in haar hand niet meer voelde. Al een tijd oefende ze visualisatie: technieken die haar hielpen de lichamelijke pijn te vergeten. Wanneer ze in gedachten verzonk en bijna in trance ging, had ze vaak het gevoel dat ze uit haar lichaam trad, alsof haar ziel wegvoog; dan veranderde ze in iemand die een leven leidde dat niets met haar leven te maken had.

Ze wist niet waarom ze aan de meidoorn bleef denken: aan de jonge soldaten die zich tegen de Japanners hadden verzet, aan die twee knappe, Russische jongemannen met hun spierwitte hemden. Die twee verschillende verhalen, verschillende beelden, flitsten

door haar hoofd. Het ene moment verplaatste ze zich in een van die heldhaftige, jonge soldaten die zich tot in de dood voor hun land tegen de Japanners verzetten; dan weer voelde zij zich het Russische, twijfelende meisje dat niet wist van wie ze het meest hield. Ze twijfelde. Ze had het gevoel dat ze zich herkende in het revolutionaire communisme maar dat ze ook sympathie had voor het revisionisme.

Eindelijk hadden ze het eindpunt van hun tocht bereikt. Zhao wees naar een plek aan de voet van de berg en zei: ‘Dat is Xicunping.’

Ze stonden boven op de berg en bewonderden het uitzicht over het dal waarin het dorp lag. Ze zagen een stroom, die als een groene jaden riem rondom het dorp slingerde, dat baadde in het zonlicht van een prille lentedag. Het was een prachtig dorp, mooier dan de bergdorpjes waar Jing Qiu was geweest.

Vanaf de berg had je een wijds uitzicht. Het veld leek een bruin-groene lappendeken met hier en daar wat huisjes. In het midden stonden enkele huizen dicht bijeen en er was een grote dam in het veld gebouwd. Zhao legde uit dat dit de plek was waar een productiebrigade gevestigd was.

In de provincie K had elk dorp zo’n productiebrigade. Het dorpshoofd Zhao was in feite de Partijsecretaris van zo’n eenheid maar de dorpsbewoners noemden hem ‘dorpshoofd’.

In een lange rij daalden ze de berg af. Ze kwamen als eerste bij het huis van Zhao, aan de oever van de rivier. Alleen zijn vrouw – die door de bezoekers ‘tante’ genoemd wilde worden – was thuis. De andere huisgenoten waren aan het werk op het veld of zaten op school.

Na een korte siësta en een maaltijd zorgde Zhao ervoor dat iedereen een slaapplek kreeg. Chen, de leider van het team, meester Deng en de student Wang verbleven bij een dorpsbewoner. Leraar Dong zou een korte schrijfcursus geven en daarna terugkeren naar de stad. Omdat hij maar enkele dagen bleef, kreeg hij geen vaste slaapplek.

Jammer genoeg konden de drie vrouwelijke studenten niet in hetzelfde huis verblijven. Een van de dorpsbewoners wilde graag

een kamer aan hen geven maar er was slechts plaats voor twee. Zhao besloot het goede voorbeeld te geven en zei: ‘Wie overblijft kan bij mij intrekken! Ik heb echter geen kamer over; bij mij slaap je met mijn tweede dochter in één bed.’

De drie studentes keken elkaar ontzet aan. Niemand had zin om alleen in het huis van dorpshoofd Zhao te verblijven en in een bed met zijn dochter te slapen. Jing Qiu wist dat iemand de knoop moest doorhakken en zei: ‘Blijven jullie maar samen, ik logeer wel bij meester Zhao.’ De twee andere meisjes reageerden opgelucht.

De rest van de dag stond er niets meer op het programma. Iedereen installeerde zich in alle rust en had de tijd om even uit te blazen. ’s Avonds gingen ze opnieuw naar het huis van Zhao om er te eten. De volgende dag zouden ze officieel aan hun opdracht beginnen. Hun tijd moest verdeeld worden tussen enerzijds het interviewen van de dorpingen en het materiaal uitschrijven, en anderzijds het werken op het veld met de boeren, om zo hun leven en werk aan den lijve te ondervinden.

Zhao bracht de anderen naar hun verblijfplaats, Jing Qiu en tante bleven alleen achter. Tante bracht Jing Qiu naar de kamer van haar tweede dochter zodat zij zich daar kon installeren. Het was een typische kamer zoals je in de meeste boerenhuisjes vond. Het was er donker, er was maar één klein raam met cellofaan in plaats van glas.

Tante deed het licht aan maar het bleef donker in de kamer. Met enige moeite kon Jing Qiu de meubels onderscheiden. Ze zag een kamer van ongeveer vijftien vierkante meter die erg schoon en goed onderhouden was. Het bed leek groter dan een eenpersoonsbed, maar toch kleiner dan een tweepersoonsbed. Met z’n tweeën in dat bed slapen zou krap zijn, maar het was te doen.

Het bed was opgemaakt met lakens die zo stijf waren dat als je erover wreef je het gevoel had dat ze van papier waren. Het dekbed was tot een driehoek opgevouwen. Aan de hoeken van de roodgebloemde overtrek kwam een dikke, witte katoenen deken tevoorschijn. Jing Qiu wist niet hoe ze het dekbed opnieuw tot zo’n mooie driehoek moest opvouwen, dus besloot ze haar eigen deken te gebruiken. In die tijd leefden de studenten die naar het platteland wer-

den gestuurd en bij een arm boerengezin inwoonden volgens de regel van het 'Achtste Route Leger': gebruik alleen wat de boeren ook zouden gebruiken en laat alles weer in de oorspronkelijke staat achter.

Op de tafel bij het raam lag een groot stuk glas, een luxevoorwerp. De glazen plaat lag op een donkergroen tafelkleed waartussen foto's zaten. Jing Qiu kon het niet laten om de foto's te bekijken.

Tante was het blijkbaar gewend om bezoekers te ontvangen, ze was onderhoudend en heel vriendelijk. Ze vertelde Jing Qiu wie er op elke foto stond. Op een van de foto's stond de oudste zoon, Zhao Zhihong, die er groot en sterk uitzag. Hij leek helemaal niet op tante of op Zhao. Hij werkte in het postkantoor in Yanjiahe en kwam één keer per week naar huis. Zijn vrouw heette Zhu Hui en gaf les op de lagere school in het dorp. Ze was mooi, lang en slank, en paste goed bij Zhihong.

Tantes oudste dochter heette Zhao Xiuzhi en was ook knap. Na de middelbare school was ze in het dorp gaan werken. Hun tweede dochter heette Zhao Xiufang en zij leek helemaal niet op haar oudere zus: ze had kleine ogen en haar lippen leken te ver uit te steken. Xiufang zat nog steeds op de middelbare school in Yanjiahe en kwam een of twee keer per week thuis.

Terwijl ze aan het praten waren, kwam Zhao's tweede zoon thuis. Hij was vroeger gekomen om water te halen en alvast met het avondeten te beginnen, want de gasten uit de stad zouden bij hen eten. Jing Qiu begroette hem. Ze vond dat hij helemaal niet op zijn oudere broer leek maar wel op zijn vader. Hij was niet groot en had een vernepen gezicht. Jing Qiu verbaasde zich erover dat twee broers en twee zussen van één gezin zo verschillend konden zijn. Het was alsof de ouders na het maken van de eerste twee kinderen uitgeput waren en voor de laatste twee geen fut meer hadden gehad.

Tante was een warm persoon en gaf Jing Qiu het gevoel deel te zijn van de familie. Ze wees naar haar zoon en zei: 'Dit is mijn tweede zoon, Zhao Zhigang.'

Jing Qiu wist niet wat ze moest zeggen. Ze vroeg: 'Ga je water halen? Ik zal je helpen.'

Zhigang was verlegen en antwoordde zacht: 'Kun jij dat wel, water halen?'

‘Natuurlijk kan ik dat. Ik heb al eens eerder een tijd op het plat-teland gewoond, waar ik het leven van de boeren leerde kennen.’

Tante zei: ‘Als je wilt helpen, pluk ik snel wat groenten uit de tuin, die kun je dan in de rivier wassen.’ Daarop pakte ze een bamboemandje en liep de tuin in.

Jing Qiu en Zhigang waren nu alleen in de kamer en Zhigang leek zich nog minder op zijn gemak te voelen dan daarnet. Hij draaide zich om en slofte naar de achterste kamer om twee emmers te halen. Tante kwam terug met twee bosjes groenten die ze aan Jing Qiu gaf.

Zonder Jing Qiu aan te kijken, zei Zhigang: ‘Kom, we gaan!’ Jing Qiu droeg het bamboemandje met de groenten en volgde hem langs een smal pad dat naar de rivier liep. Onderweg kwamen ze een groep jongens uit het dorp tegen. Plagend vroegen ze: ‘Heeft je vader een bruid voor je geregeld?’ ‘En dan nog wel eentje uit de stad!’ ‘Je gaat erop vooruit!’

Zhigang gooide de emmers neer en holde achter de jongens aan. Jing Qiu riep: ‘Laat ze toch lopen, trek je er niks van aan!’ Zhigang kwam terug, raapte de emmers op en rende naar de rivier. Jing Qiu vroeg zich af wat die jongens hadden bedoeld. Waarom zeiden ze zulke dingen?

Zhigang wilde niet dat Jing Qiu de groenten waste. Hij zei dat het water ijskoud was en dat de huid van haar handen zou barsten. Jing Qiu was het er niet mee eens, maar hij trok zich niets van haar aan: hij waste de groenten en zij kon niet anders dan toekijken. Toen hij klaar was, vulde hij de twee emmers met water. Jing Qiu wilde de emmers dragen en zei gedecideerd: ‘Je liet me de groenten niet wassen dus nu moet je me wel de emmers laten dragen.’ Maar hij draaide zich om en liep met de emmers heel snel terug naar huis.

Toen Jing Qiu bij het huis aankwam, was Zhigang alweer vertrokken. Ze wilde tante helpen met koken, maar opnieuw werd ze afgewimpeld. Op dat moment ontwaakte Huanhuan, het jongere neefje van Zhigang. Tante zei: ‘Huanhuan, neem tante Jing mee, zoek je derde oom en zeg hem dat hij moet komen eten.’

Jing Qiu had niet begrepen dat er ook nog een derde zoon was in de familie Zhao. Ze vroeg aan Huanhuan: ‘Weet jij waar derde oom is?’

‘Ja, hij zit in het team van de allesonderzoekers.’

‘Het team van de allesonderzoekers?’

Tante verduidelijkte: ‘Hij zit in het prospectieteam, de kleine noemt het zo.’

Huanhuan trok aan Jing Qiu’s hand en zeurde: ‘Kom, laten we gaan. Laten we naar het allesonderzoeksteam gaan, derde oom heeft snoep...’

Jing Qiu volgde Huanhuan naar buiten. Al snel wilde hij niet meer verder lopen en strekte zijn armen naar haar uit: ‘Benen moe, kan niet meer lopen.’

Jing Qiu glimlachte. Ze tilde Huanhuan op en zette hem op haar heup. Ook al was hij klein, hij bleek behoorlijk zwaar en na een tijd leek hij wel een zware zak stenen. Huanhuan weigerde echter te lopen, dus nam ze telkens nadat ze eventjes had gelopen een minuutje pauze. Ze vroeg hem voortdurend: ‘Zijn we er bijna? Weet je zeker dat we niet verkeerd lopen?’

Na een hele poos waren ze er nog steeds niet. Jing Qiu wilde net opnieuw een korte rustpauze inlassen toen ze ineens niet ver bij haar vandaan de klanken van een accordeon hoorde. Haar instrument. Ze had niet verwacht dat er in dit kleine dorp iemand accordeon zou kunnen spelen. Ze stond stil en luisterde.

Ze hoorde inderdaad een accordeon, iemand speelde de ‘Cavale-riemars’. In een heel snel tempo. Jing Qiu had dit nummer ook geleerd, maar ze had het nooit helemaal onder de knie gekregen. Ze beheerste de partij van de rechterhand, maar niet die van de linker. Degene die nu aan het spelen was, beheerste beide partijen uitstekend. Op het eind klonk het als duizend galopperende paarden.

De accordeonklanken kwamen uit een van de barakken die ze zag. In tegenstelling tot de huizen in het dorp, allemaal vrijstaand, stond er een hele rij barakken dicht opeen. Jing Qiu ging ervan uit dat het prospectieteam hier gevestigd was.

Ze vroeg aan Huanhuan: ‘Woont je derde oom hier?’

‘Hmm.’ Huanhuan wist dat ze er waren en was ineens niet meer moe. Hij worstelde zich los uit Jing Qiu’s armen en rende naar de barakken toe.

Jing Qiu liep hem achterna. Nu kon ze de accordeon duidelijk

horen. De melodie was overgegaan in die van het Russische lied *De meidoorn*. Enkele mannenstemmen zongen ongedwongen, alsof ze ondertussen aan het werk waren. Het was heel ontroerend hen zo te horen zingen.

Jing Qiu luisterde gefascineerd. Het was alsof ze zich ineens in een sprookjeswereld bevond. Het begon al te schemeren. Uit de schoorstenen kringelde witte rook omhoog en in de lucht zweefde de geur die zo typisch was voor deze bergdorpjes. Toen Jing Qiu de samenzang van accordeonklanken en lage mannenstemmen hoorde, voelde alles om haar heen plotseling heel vertrouwd. Ze was betoverd en het gevoel dat haar overviel kon ze alleen maar beschrijven als... kleinburgerlijk.

Huanhuan rende een van de barakken in en de muziek stopte. Ze veronderstelde dat Huanhuans derde oom de accordeonspeler was en dus ook de derde zoon van Zhao.

Haar nieuwsgierigheid werd aangewakkerd: op wie van de twee zonen van Zhao zou hij lijken? Ze hoopte stiekem meer op Zhihong. Ze kon zich niet voorstellen dat iemand als Zhigang zulke vervoerende muziek zou kunnen spelen. Ze wist dat het oneerlijk was om zo over Zhigang te denken, maar toch...

Jing Qiu wachtte tot Huanhuan met derde oom uit de barak naar buiten kwam. Het was alsof ze naar een goochelshow stond te kijken waar ieder moment iets tevoorschijn getoverd kon worden. Als derde oom niet de accordeonspeler was, moest hij wel een van de zangers zijn. Ze was verrast dat er op deze afgelegen plaats iemand was die het lied *De meidoorn* kende. Wellicht was het lied hier niet bekend en wisten de dorpingen niet dat het van Russische origine was. Dat was vast de reden dat de mannen van het prospectieteam zo spontaan en ongedwongen hadden gezongen.

Even later kwam iemand met Huanhuan op de arm naar buiten. De man droeg een halflange, donkerblauwe katoenen mantel. Ze kon maar een deel van zijn gezicht zien, Huanhuan zat ervoor en pas toen de man voor haar stond en Huanhuan neerzette, kon Jing Qiu hem aankijken.

Jing Qiu was in staat met verschillende ogen naar iemand te kijken: het was alsof ze ogen in haar hoofd én in haar hart had. De ogen in haar hoofd zagen een man wiens gelaat niet getaand was door de zon, maar blank, zijn lichaamsbouw was niet 'groot en breed als een zwarte, ijzeren pagode', maar hij was slank. Zijn wenkbrauwen waren nogal breed, maar niet zoals die van de mannen op de propagandaposters. Ze leken op twee zwaarden die schuin omhoog naar de zijkant van zijn gezicht liepen, en toch zag hij er niet strijdlustig uit. Kortom, hij stemde niet overeen met de proletarische omschrijving van de 'knappe man'.

Ze herinnerde zich *De jongere generatie*, een film die gemaakt was aan de vooravond van de Culturele Revolutie. Een van de personages was Lin Yusheng, een jongen die te zwak was om op het platteland te werken en niet goed was in sport. Lin Yusheng werd

gespeeld door Da Shichang, een acteur die toen nog heel jong en tener was, en eruitzag als een bleke scholier. Zijn uiterlijk leende zich uitstekend voor de rol van Lin Yusheng. Als Jing Qiu regisseur was, zou ze de derde oom van Huanhuan onmiddellijk de rol van Lin Yusheng hebben gegeven. Hij zag er namelijk helemaal niet revolutionair uit, eerder kleinburgerlijk.

De ogen in haar hart keken echter vol bewondering naar zijn onrevolutionaire gelaatstrekken. Ineens voelde ze een opwelling die haar helemaal in de war bracht. Van het ene op het andere moment was ze bezorgd over hoe ze er zelf uitzag.

Ze droeg een oude katoenen jas van haar broer. Aan de voorkant zat maar één zak, waaraan je kon zien dat de jas eigenlijk deel uitmaakte van een schooluniform. Omdat de opstaande kraag kort was en haar hals lang, vond Jing Qiu dat ze er afzichtelijk uitzag. Ze leek wel een giraf!

In het kader van het hervormingsbeleid werd Jing Qiu's vader een paar jaar geleden naar het platteland gestuurd om er te werken. Hij liet drie kinderen achter, een zoon en twee dochters. Zij moesten leven van het loon dat hun moeder verdiende, die les gaf op een lagere school. Het was een heel moeilijke tijd. Jing Qiu moest altijd de oude kleren van haar broer dragen. In die tijd besteedde men gelukkig niet veel aandacht aan kleren. Hoewel Jing Qiu vaak jongensklere droeg en soms werd uitgelachen, trok ze het zich niet te veel aan. Vanaf de hogere middelbare school waren de rollen omgekeerd en werden de jongens nerveus van háár. Ze durfden niet naar haar te kijken en als ze iets tegen ze zei, werden ze rood. Maar dat deed haar weinig, het waren toch een stel kleuters.

Nu schonk ze voor het eerst aandacht aan hoe ze eruitzag. Ze wilde een goede indruk maken op Huanhuans derde oom en ze herinnerde zich niet dat ze ooit zo nerveus was geweest om haar uiterlijk. Ze vond dat hij stijlvol gekleed ging: zijn blauwe mantel was niet helemaal dichtgeknoopt waardoor je de witte kraag van zijn hemd zag. Zijn hemd was sneeuw wit, gesteven en vast en zeker gemaakt van een delicate, dure stof die Jing Qiu zich niet kon veroorloven. De grijze wollen spencer over het hemd leek handgemaakt. Jing Qiu, zelf goed in breien, zag meteen dat het geen eenvoudig

patroon was. De man droeg leren schoenen. Ze keek naar haar versleten ‘schoenen van de Bevrijding’; het contrast was heel groot.

‘Is dit je tante Jing?’, vroeg hij aan Huanhuan. Toen groette hij haar met een glimlach: ‘Ben je vandaag aangekomen?’

Hij sprak Standaardchinees en niet het dialect van de provincie L of de stad K. Jing Qiu snapte niet waarom hij haar in Standaardchinees aansprak. Hij wist natuurlijk wel dat ze niet van hier was. Haar Chinees was heel goed, ze was presentator bij de schoolradio en geregeld werd ze uitgekozen om te spreken tijdens bijeenkomsten of verslag te doen van een sportwedstrijd. Buiten de school durfde ze echter niet vaak Standaardchinees te spreken. Niemand in de stad K sprak dat, op de studenten en de immigranten na.

Toen Jing Qiu zweeg vroeg de man: ‘Kameraad schrijver, komen jullie uit de provinciestad of uit Yanjiahe?’

‘Ik ben geen schrijver,’ antwoordde Jing Qiu verlegen, ‘wij komen uit de provinciestad K.’

‘Maar dan zijn jullie vast heel moe. Je kunt hier alleen te voet komen, de weg is niet berijdbaar.’ Hij reikte haar zijn open hand: ‘Wil je een snoepje?’

Jing Qiu zag twee, in bloemetjespapier gewikkelde snoepjes. Op de markt in de stad K zou je ze niet vinden. Ze schudde bedeesd haar hoofd: ‘Nee, dank je, geef ze maar aan de kinderen.’

‘Ben jij dan geen kind?’ In zijn ogen zag ze er blijkbaar uit als een kind.

‘Ik... heb je niet gehoord dat Huanhuan mij “tante” noemt?’

Hij lachte, het deed Jing Qiu goed. Sommige mensen lachen enkel met een deel van hun gezicht; hun mond lacht, maar hun ogen zwijgen en blijven onverschillig, zijn soms zelfs vijandig. Maar wanneer deze man lachte, verschenen aan beide kanten van zijn neus lachrimpeltjes, zijn ogen versmalden een beetje en dat gaf haar het gevoel dat zijn lach oprecht was: een lach die regelrecht uit zijn hart kwam.

‘Snoep is niet alleen voor kinderen,’ zei hij en hij bood haar de snoepjes opnieuw aan. ‘Neem maar, je hoeft niet zo verlegen te zijn.’

Jing Qiu kon nu niet meer weigeren en zei zachtjes: ‘Ik zal ze bewaren voor Huanhuan.’ Huanhuan greep Jing Qiu vast en om-

helsde haar. Overweldigd door zijn onverwachte affectie pakte ze hem op en zei: ‘Tante verwacht ons met het eten. Laten we gaan.’

Derde oom wenkte Huanhuan: ‘Huanhuan, ik draag je wel. Tante Jing heeft vandaag al genoeg gelopen, ze is heel moe.’ De kleine sribbelde niet tegen toen Jing Qiu hem aan derde oom gaf.

Derde oom wilde dat Jing Qiu vooropliep, maar ze weigerde omdat ze bang was dat hij haar manier van lopen niet mooi of haar kleren lomp zou vinden, dus zei ze een beetje koppig: ‘Ga jij maar eerst, ik ken hier de weg niet.’ Deze keer drong hij niet opnieuw aan en met Huanhuan in zijn armen ging hij voor. Hij liep kaarsrecht en met grote passen, ze kon zien dat hij een militaire opleiding had gehad. Ze vond dat hij niet leek op zijn grote broer Zhihong en ook niet op zijn tweede broer Zhigang. Hij leek wel van een andere familie.

‘Speelde jij daarnet accordeon?’ vroeg ze.

‘Ah, heb je het gehoord? Was ik erg slecht?’

Jing Qiu kon zijn gezicht niet zien, maar ze voelde dat hij glimlachte. Verlegen antwoordde ze: ‘Ik... slecht... geen idee, ik speel geen accordeon.’

‘Bescheidenheid siert de mens, het zorgt voor vooruitgang. Volgens mij ben je erg bescheiden, je zult binnen korte tijd veel bereiken.’ Hij bleef staan, draaide zich half naar haar om en voegde eraan toe: ‘Maar alleen ondeugende kinderen vertellen leugens. Je speelt wel accordeon, nietwaar? Je hebt er toch een meegebracht?’ Hoewel ze haar hoofd schudde vroeg hij: ‘Zullen we teruggaan? Wil je wat voor me spelen?’

Jing Qiu schrok: ‘Nee, dat durf ik niet aan, ik speel veel te slecht.’

‘Een andere keer dan maar.’ En hij liep verder.

Nieuwsgierig vroeg Jing Qiu: ‘Hoe komt het dat jullie het lied *De meidoorn* kennen?’

‘Het lied is hier heel bekend. In de jaren vijftig was het enorm populair, veel mensen zingen het zo mee. Ken jij het dan ook?’

Jing Qiu dacht terug aan de meidoorn die ze vandaag had gezien: ‘In het lied wordt gezegd dat er witte bloemen aan de meidoorn bloeien, maar vandaag zei dorpshoofd Zhao dat de bloemen van de meidoorn in de bergen rood zijn.’

‘Inderdaad, in de bergen staat een meidoorn met rode bloemen.’

‘Die boom... is het waar dat de meidoorn rood is geworden door het bloed van de jongemannen die door de Japanners werden gedood?’ Terwijl ze de vraag stelde, voelde ze zich naïef. Bang dat hij haar zou uitlachen vervolgde ze: ‘Vind je mijn vraag dom? Ik wil er graag meer over weten want dan pas kan ik het verhaal naar waarheid opschrijven.’

‘Je liegt niet, je hebt het zo gehoord dus moet je het ook zo opschrijven. Of het nu waar is of niet, dat is niet jouw probleem.’

‘Geloof jij dan dat het waar is?’

‘Nee. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het onmogelijk, of de bloemen moeten al vanaf het begin rood zijn geweest. Maar de mensen hier vertellen het verhaal op deze manier en zo is een mooie legende ontstaan.’

‘Bedoel je nu dat de mensen hier allemaal liegen?’

Lachend antwoordde hij: ‘Het is geen leugen, eerder poëzie. De wereld is objectief, maar elk individu ervaart de wereld op zijn manier. Als je met het inzicht van een dichter naar de wereld kijkt, zie je iets heel anders...’

Jing Qiu vond dat hij heel geleerd en literair sprak en vroeg: ‘Heb je de bloemen aan die boom ooit gezien?’

‘Ja, de boom bloeit elk jaar in mei en juni.’

‘Jammer, eind april moeten we al terug naar huis, ik zal de bloemen dus niet zien.’

‘Je kunt nog eens op bezoek komen. Als de bloemen dit jaar bloeien, laat ik het je weten en kom je terug om ze te zien.’

‘Hoe ga je me dat vertellen?’

Hij lachte opnieuw: ‘Voor alles is een oplossing.’

In die tijd hadden weinig mensen een telefoon dus ze twijfelde aan zijn belofte. In de nummer acht middelbare school van de stad K was er maar één toestel voor de hele school. Om een langeafstandsgesprek te voeren, moest je naar het telecommunicatiekantoor, en dat was ver weg. In Xicunping had je vast niet zo’n kantoor.

Derde oom leek hetzelfde te denken: ‘Hier is geen telefoon, maar ik kan je wel een brief schrijven.’

Jing Qiu trok bleek weg. Ze woonde met haar familie in een

woonblok bestemd voor het personeel van de school waar haar moeder werkte. Als hij haar zou schrijven, zou de brief eerst bij haar moeder terechtkomen. Wat zou zij er wel niet van denken? Al sinds ze klein was had haar moeder haar gewaarschuwd: ‘Eén verkeerde stap brengt eeuwig verdriet.’ Haar moeder had echter nooit verteld wat ‘een verkeerde stap’ precies inhield; voor Jing Qiu was een brief van een man een verkeerde stap. Zenuwachtig zei ze: ‘Stuur maar geen brief, anders gaat mijn moeder vragen stellen.’ Hij stelde haar gerust. ‘Wees niet bang, ik zal je niet schrijven als je dat niet wilt. De meidoorn verliest zijn bloesems niet onmiddellijk en hij bloeit een lange tijd. Kom in mei of juni eens langs op een zondag en dan zul je het zien.’

Ze waren nu bij het huis van Zhao aangekomen. Derde oom zette Huanhuan op de grond en ging met Jing Qiu mee naar binnen. De hele familie was thuis. Xiuzhi stelde zichzelf voor als ‘grote zus’ en daarna stelde ze enthousiast de anderen aan Jing Qiu voor: ‘Dit is tweede broer en dit is schoonzus.’ Jing Qiu zei haar telkens na: ‘Tweede broer, schoonzus...’

Ten slotte wees Xiuzhi naar ‘derde oom’: ‘Hem mag je derde broer noemen.’

Jing Qiu herhaalde gehoorzaam: ‘Derde broer’, en iedereen lachte. Ze wist niet wat ze verkeerd had gezegd en werd bloedrood. ‘Derde broer’ legde haar uit: ‘Ik hoor niet bij hun familie, ik ben hier tijdelijk, net als jij. Sommigen noemen me derde broer, maar dat hoeft jij niet te doen. Ik heet Chen Shuxin, je mag me bij mijn naam noemen of je kunt me zoals de anderen “Lao San” noemen.’